

Leta, ki so obrusila njegov značaj

Najslavnejši likovni umetnik 20. stoletja se je rodil v Málaga, prav prva leta življenja v tem obmorskem kraju pa so pomembno oblikovala njegovo osebnost in delo – V rojstni hiši Pabla Picassa je danes muzej

Tekst: **Katja Željan**

Hiša na Plaza de la Merced 15 v središču zgodovinskega jedra Málaga se na prvi pogled ne zdi nič kaj posebnega, sploh če jo primerjamo z arhitekturnimi spomeniki v bližini, ki odražajo bogato preteklost mesta. Med njimi sta najbolj impozantna grad Gibralfaro, ki ga je leta 929 zgradil kordobski kalif Abd al-Rahman III. na temeljih feničanske utrdbe in svetilnika, ter arabska utrdba Alcazaba, pod katero se skrivajo ostanki rimskega gledališča. Tudi zato bi vogalno stanovanje, ki s svojimi velikimi zelenimi polkni v ničemer ne izstopa od preostalega dela velike meščanske hiše, mogoče kdo brez težav izpustil iz svojega vidnega polja. A pozor! Tu se je začela pisati zgodba genialnega slikarja, grafika in kiparja, ki ga danes pozna prav vsak. Letos, ko zaznamujemo pol stoletja od njegove smrti, se skok v hišo, ker je Pablo Picasso preživel prvo desetletje svojega življenja, zdi še toliko bolj mikaven.

Pablo Ruiz Picasso se je rodil 25. oktobra 1881 kot prvi otrok Joseja Ruiza Blasca (1838–1913) in Marie Picasso y López (1855–1938). Oče je bil slikar in učitelj risanja na Escuela de San Telmo, umetniški šoli, ki je gojila tradicijo akademskega slikarstva 19. stoletja, bil pa je tudi kustos majhnega muzeja. Pod očetovim vodstvom se je mali Pablo s sedmimi leti začel učiti slikanja. Leta 1890 je končal svojo prvo oljno sliko Picador.

Leta 1891 se je družina preselila v La Coruña v Galiciji, saj je Picassov oče kot likovni pedagog na Instituto da Guarda dobil službo. Picasso se je nato pri desetih letih vpisal na šolo za slikarsko umetnost, ko pa se je družina januarja 1895 znova selila – tokrat v Barcelono –, je mladi umetnik pri komaj 14 letih opravil sprejemne izpite na Akademiji za likovno umetnost La Llotja.

Pri petnajstih letih je imel že svoj prvi atelje, nato pa je vsestranski umetnik živel dolgo in plodno življenje, v katerem je doživel vzpone in padce, ploskanje in navdušenje javnosti in kritike ljudi, ki niso razumeli njegove umetnosti. Picassa so namreč označevali kot povprečneža in genija, šarlatana in velikega umetnika, res pa je, da je ob njegovih delih le malokdo ostal ravnodušen. Še danes nekatere Picassove slike uvrščajo med najdražje slike na svetu.

Garçon à la pipe je bila prodana za 104 milijone dolarjev pri avkcijski hiši Sotheby 4. maja 2004. *Portret Dore Maar* so pri Sothebyju prodali za 95,2 milijona dolarjev 3. maja 2006. 4. maja 2010 je bila *Nu au Plâtre de Sculpteur* prodana pri Christie's za 106,5 milijona dolarjev. In še bi lahko naštevali.

Od leta 2004 Picasso, brez dvoma najslavnejši likovni umetnik 20. stoletja, kotira najvišje po prodaji del na dražbah, še vedno pa naj bi bilo veliko njegovih mojstrov in ukradenih. V registru Art Loss na primer navajajo, da manjka kar 550 njegovih del.

Očetova delavnica in Avignonske gospodične

Kakorkoli že, zgodba likovnega genija, ki je z Georgesom Braquom osnoval umetniško smer kubizem, se je začela pisati v stavbi, ki je bila zgrajena leta 1861. V njej je Picassov oče med letoma 1880 in 1883 najel prvo nadstropje. Viri navajajo, da se je družina po letu 1883 preselila v stanovanje v bližini, ki je prav tako bilo na Plaza de la Merced, a zanimiv muzej, v katerem se ni težko živeti v življenje družine slovitega španskega umetnika pred dobrim stoletjem, je danes prav v Picassovi rojstni hiši.

Meščansko stavbo je pod svoje okrilje vzela Fundacija Pabla Picassa leta 1998, za javnost pa sta jo odprla tedanji kralj in kraljica Špa-

Fotografije: Katja Zejlan

»To je zgodba, v katero sem se rodil belemu očetu in kozarcu andaluzijskega brendija.« je Picasso zapisal v eni svojih prvih pesmi; na tej fotografiji drži v rokah žlahtno kapljico iz Malage

nije. Od takrat je hiša pomemben raziskovalni center in svojevrsten spomenik življenju in delu Pabla Picassa. Njen ogled se začne v pritličju stavbe, v katerem obiskovalce v prvi sobi pozdravi naslov Pablo, odraščanje v delavnici. Naslov niti ni presenetljiv, če vemo, da se je njegovo umetniško izobraževanje začelo pod budnim očesom očeta Joseja Ruiza Blasca in v krogu njegovih tesnih prijateljev, ki so bili tako kot Picassov oče slikarji. Med njimi so imeli posebno mesto Denis Belgrano, Emilio Ocón in Joaquín Martínez de la Vega, ki ga je Picasso pozneje označil kot svojega »krstnega botra pri slikanju«. Zato so tu razstavljena dela omenjenih slikarjev, v njej pa boste našli tudi nekaj skulptur, fotografij šole, kjer je poučeval Picassov oče, in oljni portret Joseja Ruiza Blasca, pod katerega je podpisan José Ponce Puente.

Ogled se v pritličju hiše nadaljuje v sobah 2 in 3, v katerih je predstavljeno umetniško izpopolnjevanje in učenje mladega in nadarjenega slikarja. To se je kazalo predvsem v njegovem odnosu z modelom in še posebej ženskimi golimi modeli. V tej luči so tudi razstavljene Picassove originalne skice z naslovom Avignonske gospodične, ki jih je umetnik namenil pripravam za svojo seminarško nalogo o moderni umetnosti.

Če smo nekoliko natančnejši, je na ogled zgolj ena od šestnajstih skic, ki se je kot edina ohranila v Španiji, preostale pa lahko občudujemo na videoposnetku celotnega albuma. A naj gre za original ali videoposnetek Avignonskih gospodičen – kreativnosti Picassovega (umetniškega) odnosa do ženskega modela resnično ni mogoče oporekati. V prvem nadstropju hiše nas popeljejo v družinsko okolje prvih let življenja slavnega umetnika. »To je zgodba, v katero sem se rodil belemu očetu in kozarcu andaluzijskega brendija,« je Picasso zapisal v

eni svojih prvih pesmi, ki so nastale leta 1936 in so tukaj reproducirane. Sprehodimo se lahko tudi mimo slikarjevih otroških fotografij in fotografij njegovih staršev, družinskih predmetov in kratkega rodoslovja družine, na ogled so tudi portreti staršev in sester, ki jih je Picasso v svojo skicirko narisal leta 1895, ko mu je bilo 14 let.

Z balkonov osrednjega bivalnega prostora družine se na Plaza de la Merced odpira veličasten razgled. A nič manj ni zanimiva njegova notranjost, saj je na zidovih mogoče občudovati oljne slike, ki so pripadale družini, nekatere od njih pa so bile posebej poklonjene njegovemu očetu. Soba je opremljena s pohištvo iz 19. stoletja, najpomembnejši kos pa je slika z naslovom Devica žalosti, ki je svoje mesto našla prav v vsakem od domov družine Ruiz Picasso.

Lepo urejena, čeprav ne ravno velika dnevna soba obiskovalca nagovarja, naj uporabi domišljijo in si naslika čas, v katerem je odraščal mladi Picasso. Pri tem zagotovo ni odveč informacija, da je Picassova družina pripadala tedanjemu močnemu srednjemu razredu, torej si je lahko privoščila stanovanje s šestimi balkoni, že omenjeno manjšo dnevno sobo, tri spalnice, delavnico Picassovega očeta in še dodatno sobo, ki je bila hkrati igralnica za otroke, šivalnica in soba za shranjevanje. V zadnjem delu hiše je imela svojo spalnico dekla, tu je bil prostor še za manjšo kuhinjo in stranišče, kopalnice pa družina ni imela, kar je bilo za tedanje razmere nekaj povsem običajnega.

Prve vezi slavnega slikarja z Málaga se sicer skrivajo v sobi 6: pod stekleno vitrino so ohranjene faksimile potrdila o njegovem krstu, otroška srajca, oblačila za v cerkev, čevlji, s katerimi se je naučil hoditi, in kolekcija figuric, s katerimi se je igral kot otrok. Tu je shra-

Málaga ima danes kar dva muzeja, ki sta posvečena velikemu umetniku. Poleg muzeja v njegovi rojstni hiši je tu še muzej z njegovimi deli.

njenih še več fotografij, ki so nastale med letoma 1895 in 1896 in pričajo o Picassovih obiskih starih staršev v Montes de Málaga ter nakazujejo slikarjeve povezave z rojstnim mestom.

Golobice, Mediteran in biki

Ali mogoče veste, kateri motiv se najpogosteje pojavlja na slikah Joséja Ruiza Blasca? Da, to so golobice. Kot ponavljajoč se simbolni motiv jih seveda najdemo tudi pri Picassu. Ena njegovih prvih risb, ki je nastala v Málaga okrog leta 1890, jih upodablja v golobnjaku. Motiv Picassovih golobic je kasneje dobil univerzalno razsežnost kot simbol miru, pisatelj Louis Aragon pa je litografijo bele golobice celo izbral za poster Pariškega mirovnega kongresa leta 1949. Podoba bele golobice je dosegla izjemno prepoznavnost in uspeh, kar je umetnik z navdušenjem pozdravil, obenem pa je v letih, ki so sledila, ustvaril še vrsto variacij na to temo.

Novembra 1950 je imel Picasso na Svetovnem kongresu za mir, ki so ga pripravili v Sheffieldu v Angliji, celo krajši govor o tem, kako se je naučil upodabljati golobice po zaslugi svojega očeta. V muzeju spoznamo upodobitve golobic na oljnih slikah Joséja Ruiza Blasca in Picassove stvaritve golobic miru, ogledati pa si je mogoče tudi fragmente dokumentarnih filmov, kjer je slavnega umetnika videti med prisotnostjo na mirovnih kongresih.

A ušteli bi se, če bi zapisali, da so prav golobice prevladujoč motiv slikarjevega zgodnjega opusa. Po njegovih žilah se je namreč pretakal tudi motiv Sredozemlja, saj naj bi med letoma 1888 in 1890 ustvaril majhno oljno sliko z naslovom *Pristanišče* v Málaga. Picasso je svoji hčerki Mayi povedal, da je to sliko ustvaril po spominu slike Emilia Ocóna. »Ta slika je najstarejša od vseh, prva, ki sem jo naredil,« naj bi ji menda zaupal slavn oče.

Čeprav uradni viri trdijo drugače in kot njegovo prvo stvaritev navedejo že prej omenjenega Picadorja, pa drži, da se je k motivu Sredozemlja Picasso vrnil tudi pozneje. Že leta 1906 je upodobil skulpture z

akti arhaičnih Grkov, Mediteran ga je nagovoril tudi leta 1917 po obisku Pompejev. Kako je podoba Sredozemlja zaznamovala njegovo keramiko in skulpture, se je mogoče prepričati v sobi 8, kjer se vrtita tudi video posnetka s podobo slikarja, ki na plaži uživa v družbi družine in prijateljev. Še ena stvar, ki si jo je Picasso delil s svojim očetom, je bilo navdušenje nad bikoborbo. In tudi to navdušenje je mogoče videti na umetnikovih prvih likovnih delih, ki izvirajo še iz njegovega otroštva. Eno takšnih je majhna oljna slika *El Picador amarillo*, ki je nastala že v Málaga, kasneje pa je najslavnejši likovni umetnik 20. stoletja svojo strast prelil v obsežno produkcijo upodobitev bikov, konj in matadorjev.

Picasso je bikoborbo včasih upodobil kot poseben obred, poseben ples oziroma poseben užitek, spet drugič kot boj med življenjem in smrtjo, ki razkriva notranjo bolečino in obenem prvinsko soočenje z njo, kar naj bi doseglo tudi *Guernico*, njegovo najbolj znano likovno delo. Tudi sicer se je Picasso pogosto identificiral kot minotaver v areni, sploh ko se je počutil praznega, brez navdih in kreativnosti. Tukaj so razstavljeni njegova dela in keramika z motivi bikoborbe, posebna pozornost pa je namenjena kolekciji *El toro*, ki je bila brez dvoma mejnik v njegovem izpopolnjevanju upodobitve motiva živali.

Po španski državljanski vojni je Picasso prisegel, da se v Španijo ne bo vrnil, dokler bo ta pod Francovo diktaturo. Od takrat so bile bikoborbe v južni Franciji njegova najmočnejša vez z izgubljeno domovino, po kateri je čedalje bolj hrepenel. V teh okoliščinah je Picasso spletel močno prijateljstvo z Eugeniem Ariasom, ki se je tako kot Picasso naselil v francoskem mestu Vallauris. Skupaj sta obiskovala bikoborbe, skupni so jima bili tudi ljubezen do

■ Umetnik še danes poseda pred svojo rojstno hišo.

Picasso je s svojim očetom delil navdušenje nad bikoborbo. Biki pa so pogost motiv tudi na njegovi keramiki.

literature in flamenka, politična bojevitost in spomini na Španijo. V muzeju je razstavljen neizpodbiten dokaz velikega prijateljstva: dve časopisni strani Picassovih originalnih risb, ki so del zbirke 50 novinarskih člankov o bikoborbi z opombami in risbami, ki so bile posvečene prav Ariasu. Te risbe do leta 2019 niso bile objavljene, javnosti pa jih je predstavil prav muzej, ki domuje v Picassovi rojstni hiši. Obiskovalci lahko prav tako prisluhnejo edinemu posnetemu intervjuju s Picassom v španščini, kjer govori o svoji nostalgiji po tej deželi.

Ko je slikar 8. aprila 1973 v Franciji umrl, je bil prav Eugenio Arias tisti, ki je njegovo truplo uredil in ga ovil v špansko ogrinjalo. Črno ogrinjalo je umetniku poklonila njegova zadnja žena Jacqueline, iz Madrida pa ga je poslal Ariasov oče, ki je to oblačilo osebno izbral. S tem tradicionalnim oblačilom se je Picasso nekoč celo odpravil na bikoborbo. Natančna replika omenjenega oblačila črne barve, v katerem so slikarja tudi pokopali, je prav tako na ogled v muzeju.

Mesto, kamor se je družina poleti še vračala

Obisk muzeja se konča s Picassovim portretom, ki ga je izdelal Juan Gyenes, tudi avtor serije slikarjevih fotografij, ki so pomemben del zbirke muzeja. Na zidovih zapisana citata Rafaela Albertija in Mercedes Guillén pa povesta tisto, kar je pravzaprav srž predstavljene zbirke. Da je bil Picasso, kot je zapisal pesnik Alberti, »čudovit člo-

vek, človek iz Málaga, ter da je prvih deset let, ki jih je preživel tu, brez dvoma obrusilo njegov značaj«. Družina Ruiz Picasso se je v to živahno obmorsko mesto sicer še vračala v poletjih 1895, 1896, 1897 in 1899, uradni viri pa navajajo, da je Pablo Picasso Málaga zadnjič obiskal med koncem decembra 1900 in 28. januarjem 1901.

Kakorkoli že, Málaga ima danes kar dva muzeja, ki sta posvečena velikemu umetniku. Poleg muzeja v njegovi rojstni hiši je tu še muzej z njegovimi deli, ki so ga leta 2003 odprli njegovi sorodniki. Zdi se neverjetno, a Picassovo delo obsega več kot 15.000 slik, grafik in plastik. Picasso je imel veliko svojih slik ob smrti pri sebi, ker mu jih ni bilo treba prodajati. Imel je tudi veliko zbirko del drugih znanih umetnikov, tudi sodobnikov, kot je Henri Matisse, s katerim je prijateljeval.

Ker Picasso ni zapustil oporoke, so bile ob njegovi smrti plačane dajatve (davek na nepremičnino) do francoske države z deli iz njegove zbirke. Ta dela tvorijo jedro zbirke Muzeja Picasso v Parizu, v Španiji pa je najti veliko njegovih zgodnjih del, ko je ustvarjal in živel v tej državi. Poleg že omenjenih muzejev v Málaga je obiska zagotovo vreden tudi Museu Picasso v Barceloni, ki hrani številna dela, ki razkrivajo njegovo klasično tehniko. Muzej ima tudi številne natančne in podrobne študije figuric, izdelanih v mladosti pod očetovim vodstvom, kot tudi obsežno zbirko Jaimeja Sabartésa, njegovega dobrega prijatelja in osebnega tajnika. ■